

IRIS HANIKA

Dvoje

Roman

Prevela s nemačkog
Biljana Golubović

Mono i Manjana
2010.

Desire itself is movement
Not in itself desirable;
Love is itself unmoving,
Only the cause and the end of movement,
Timeless, and undesiring
Except in the aspect of time
Caught in the form of limitation
Between un-being and being.¹

T. S. Eliot, *Burnt Norton*

¹ Želja po sebi jeste kretanje
Ne samo po sebi poželjno;
Ljubav po sebi ne pokreće,
Samo je uzrok i cilj kretanja,
Bezvremena i bez želje
Osim sa gledišta vremena
Uhvaćena u oblik što ograničava
Između nebića i bića.

T. S. Eliot, *Bernt Norton*

U: T.S.Eliot, *Pesme*, prevod: Ivan V. Lalić, SKZ, 1998, 152–153.

U AVGUSTU JE VREME ZASTALO. Drveće i grmlje stoje tako ponosno u svom dubokom zelenilu, kao da ne poznaju nijedan drugi izgled osim tog. Dani su svetli i dugi, kao da ne postoji mrak; noći samo jedna kratka pauza u beskonačnosti postojanja, u toj večnosti, u sreći leta. A i život ljudi je stao. Tela su iskakala iz sopstvene kože i ležala rasplinjuta u toplim vodama zaustavljenog vremena. Jedna velika pauza je leto u avgustu – vrata raja.

LETO JE KASNO POČELO. U maju, u junu, u julu, mesecima je sve bilo moguće, i kasna jesen, i najava proleća, i baš ništa; vreme nikada nije bilo u skladu s datumom. Baš na vreme, s avgustom, postalo je vruće, na šta se, za promenu, niko nije žalio. Na vrelini su se rasplinjavale konture, te tela nisu više imala granice. Koža i vazduh su bili od istog štofa, krunili su se jedno u drugo, kao da su samo dve različite vrste peska. I stoga što se spolja i unutra nije više moglo jedno od drugog razdvojiti i sva tela su, jedno u drugo, uticala, svi su bili međusobno vezani i stanovali su zajedno u svetu koji im je, ipak, pripadao.

U gradu ulice su kasno uveče bile pune. Svuda se sedelo ispred praznih kafea iz kojih se talasala muzika i čije prostorije su se, s obzirom na to da slika nisu narušavala ljudska tela, prikazivale u punoj lepoti. Dok su tela prolazila napolju i prikazivala svoju lepotu. I kad nisu imala šta da prikažu, bilo im je svejedno. Budući da se sve raspadalo, niko se više nije pridržavao propisa o telesnoj lepoti koja se može prikazivati; pri tom je najčudnije bilo što se ni s tim u vezi niko nije žalio. Bilo je to uzvišeno vreme. Dani nisu želeli da se završe, a noći su bile kao sreća, jednostavno samo zato što su bile to što jesu – noći. I svi ljudi su bili braća i sestre koji su se prepoznali u svojoj jednolikosti i radovali se svojim različitostima. Štaviše, bilo je to vreme u kome su svi unapred mislili na mogućnost polnog mešanja jer su svakako neprestano želeli da pokidaju nečiju odeću s tela.

U jednoj takvoj golicavoj avgustovskoj noći desilo se da njegove oči prvi put dođu do njenih, mileći, i kroz njene prođu do srca i dalje. Tako je bilo i kasnije, uvek: njegove oči odnekud dođu, klizeći, preko stola ili ispod prekrivača ili s druge strane ulice. Ali najčešće su, jednostavno, milele po njenom mozgu. I tada dođoše iz spremišta sećanja, za koje je verovala da je zabetonirano tako da ga ni atomska bomba ne bi probila, te je to za nju predstavljalo veliki problem – da njegove oči ne može da zatvori, nego one, naprotiv, ponovo, puzeći, dođu čim ona svoje sklopi i smesta skliznu u njeno srce, pa dalje kroz nju i miluju i iznutra rastapaju, kao te prve večeri uzvišenog avgusta tokom koga je već spolja i bez toga bila rastopljena.

ON NIJE BIO TAKO POETIČAN, bar ne verbalno. Kasnije joj je uvek iznova pričao da nikada neće zaboraviti kako ju je prvi put ugledao i kako je njegova hipofiza odmah počela da treperi, čim ju je ugledao jer je izgledala kao... da, jednostavno tako kako izgleda. Tako lepa i tako sveža i tako... ah. To je bilo praktično kao neki algoritam, jer je, tek što ju je prvi put video, jednostavno samo želeo da je poseduje i ni na šta drugo nije mislio. „Tako sam rado hteo da te povedem kući, nisam želeo čak ni pivo da ispijem do kraja“, rekao joj je pošto je nekoliko puta već bila u njegovom domu, a i on kod nje. Onda je zanemeo, a zauzvrat su njegove oči klizile odozdo preko njenog lica i skliznule u njene i nastavile dalje, a usne odmah za njima.

Ali, dotad je trebalo da prođe još nešto vremena. Za razliku od poslednjih nekoliko nedelja, te avgustovske večeri, nije radio toliko dugo. Njemu, koji je više voleo zimu, jednostavno je bilo previše vruće i već zbog toga, prvi put svejedno, što se u toj glupavoj firmi u koju su ga poslali pre dve nedelje, tokom kojih je proklinjao svaki svakcijati dan, niko nije bavio „Procesnim i aplikacionim menadžment modelom“ (PAMM) Alikoli Esfahanija. Zato su on i Ekhart bili jedini koji su programom vladali, dok su ljudi u firmi bili zaposleni, govorili da je to jedna stvarno kompleksna stvar („jer su njihovi mozgovi bili nekompleksni!“). Pri tom to nije bila jedna potpuno nova, nego, pre svega, prva zaista sveobuhvatna i zbog toga apsolutno sjajna metoda za restrukturiranje ne samo IT-sistema, već cele firme, kojom je, kao prvo, trebalo da se implementira E-šop, a koji je konačno trebalo da bude *state of the art*. Ali već su tipovi u tehnici bili previše lenji da bi se bavili PAMM-om i radije su se potpuno oslanjali na njega i Ekharta. A još su gori bili radnici u drugim odeljenjima, koji nisu hteli da shvate koliko bi im time rad bio olakšan. Oni su, istina, učestvovali na vorkšopovima ali nisu čak ni hvatali beleške, te su i dalje menjali medije u okviru jednog procesa skupljanja ili obrade informacija, kao da im je to hobi. To ga je dovelo do očajanja.

Kad je, kasno popodne, video kako jedan radnik iz prodaje štampa mejl šefa prodaje i šalje ga klijentu faksom, kap je prelila čašu. Istinu govoreći, najradije bi vrištao, ali je, iznenada, osetio potpunu slabost.

Bilo je to kao da su sve baterije jednim udarcem ispražnjene.

Jedva da je mogao da se drži na nogama, a kamoli da vrišti.

„Idem sad“, samo je to uspeo da kaže, da se okrene i napusti prostoriću i ne gleda ni desno ni levo, nego samo u svoj mobilni kako bi ga isključio. Samo da ne bi nikoga morao da gleda, držao je malo pognutu glavu i dok je, dugačkim hodnicima, izlazio iz firme i išao ka parkingu. Kad je srećno seo u auto, istovremeno je otvorio sve prozore i uključio klimu do daske, pre no što je potonuo u sedište sklopivši oči i oborivši glavu. Potrudio se da ekstra duboko diše sve dok se nije dovoljno umirio da bi mogao da se odveze kući. Možda niko nije primetio da nije bio ispražnjen nego potpuno napunjen, ili su primetili pa zbog toga niko nije ništa rekao niti pokušao da ga zaustavi.

Tako je sporo vozio da mu je trebalo skoro sat vremena da dođe do kuće. Gužva u saobraćaju nije bila naročito velika, ali je on bio tako ošamućen, da nije mogao brzo da reaguje, te se plašio da će nastradati ako pritisak, koji oseća, prenese na pedal za gas.

Kod kuće je, odjednom, išao kroz stan, tamo-amo, kao lav u kavezu, što mu je postalo jasno tek nakon pola sata.

„Sad sam poludeo“, mislio je, ali još nije mogao da prestane da hoda tamo-vamo. Samo što je sad, uz to, još sve vreme mislio samo „poludeo sam“ i ništa drugo, što ga je dvostruko izluđivalo. Bio je srećan kad mu je konačno uspelo da, u jednom zaletu, nastavi put od prozora do unutrašnjosti stana, što ga je dovelo do tuš-kabine u kojoj je proveo pola sata, ne mogavši da zaustavi vodu, čak ni pošto se tri puta nasapunjao i ponovo isprao, a kosu dvaput oprao, jer nije znao šta neposredno posle toga treba da se dogodi kad bude ponovo bio na suvom. Na kraju je koža počela da mu se smežurava, pa mu se ni to nije dopalo. Dakle, zavrnuo je slavinu, ali je, pre no što mu je pošlo za rukom da pomeri nastranu plastičnu zavesu, toliko dugo ostao u tuš-kabini da se gotovo potpuno osušio, bez upotrebe peškira. Tek što se obukao, a već je ponovo hodao tamo-vamo. To je trajalo sve dok nije shvatio da mora izaći iz stana ne bi li se oslobodio pritiska, da je nužno proći kroz ulazna vrata pre no što mu pregori centralni procesor. Napolje, samo napolje!

Potrajalo je još malo dok nije, na putu od prozora i nazad, pred sobnim vratima okrenuo, nego, bez zaustavljanja, pravolinijski mogao da izađe kroz vrata stana, pa dole, niz stepenice, na ulicu i pravac u „O-Paradiz“, da prekine taj program i obriše memoriju.

DVOJE

Prekinuti program, zaustaviti tok, obrisati memoriju. Tako je on to zvao u vreme kad je pisao diplomski. S mnogo piva obrisati memoriju. Učinilo mu se da je „O-Paradiz“ najprikladnije mesto za to, jer su tamo dolazile sve moguće vrste ljudi, ali sigurno nijedan programer, a ni radnik iz prodajnog odeljenja.

Seo je za šank, na jednu crvenu lakiranu barsku stolicu, naručio prvo pivo kod gej šankera i ispio ga u velikim gutljajima. Čim je čaša postala prazna, naručio je drugu koju je, već u nešto manjim gutljajima, ali i dalje koncentrisano, ispio do kraja. Program za brisanje bio je pravilno aktiviran i počeo je precizno da obrađuje. Šanker je upravo pripremao mleko za espresso, što je zvučalo kao avion na startu, ali je razumeo šta hoće kad je pokazao na drugu praznu čašu i klimnuo glavom. Tad Tomas ode u WC i kad se vratio, Senta je stajala pored njegove barske stolice. Stajala jednostavno tu. Stajala tu, iznenada, ta žena. Nije odmah shvatio šta tu sad bi i ostade da stoji, na pola puta, ne bi li sebe samog proverio. Da li sad već halucinira ili šta? Posle dva piva? Još nije bio dovoljno ucirkan, iako je bilo vruće, da bi video stvari koje uopšte nisu tu. Kao da su njegove želje izašle iz njega i materijalizovale se u tom ženskom telu; naime, to je bilo ono što je tu video. Kao u „Matriksu“, pomislio je, i čekao da se ta vizija razloži u tečan kod.

Bilo je tako tiho.

Kao da zvuci još nisu bili programirani.

Čovek iza šanka je ubacio novi CD, okrenuo se ka slavini i počeo da toči pivo za Tomasa. Pri tom se povio u stranu i gledao Sentu duboko u oči, dok mu nije rekla šta želi; naime, beli špricer. Čovek iza šanka klimnu glavom, iz zvučnika zašištaše zvuci, i dok se snažno britansko-japansko bubnjanje s poslednjeg CD-a „Kreatura“ pojačavalo, ona se okrete i ugleda ga kako tu stoji, udaljen nekoliko metara. Gledao ju je, potpuno preplašen, a i ona se uplaši.

*SOME DAY, HE'LL COME ALONG.*² Kad ga je prvi put videla, *the man I love*³, potpuno se smrzla. Isprva je poverovala u viziju *and he'll be big and strong*⁴, jer je izgledao tačno kao *the man I love*, onako kako je u njenim mislima uvek izgledao muškarac koga će jednom voleti. *And when he comes my way, I'll do my best to make him stay. He'll look at me and smile and I'll understand. In a little while, he'll take my hand, and, though it seems absurd, I know we both won't say a word.*⁵ Samo što, jednostavno, nikada nije razmišljala šta dalje treba da se dogodi. (*We'll build a little home, just meant for two, from which I'll never roam, or what would you? And so all else above, I'm waiting for the man I love.*⁶)

Nije da je bio njen tip, niti ga je smatrala posebno lepim, čak ni u njenim fantazijama nije bilo tako. Ona je samo, kad bi mislila na čoveka koga će jednom, kasnije, voleti, uvek imala tu sliku pred očima.

I sad se otelotvorila.

Dakle, sad je došlo do toga.

Ljubav treba da počne.

Ali u tom momentu, ona je, zaista, manje mislila na ljubav, a više na sliku ljubavi i na to da on izgleda kao njena slika čoveka s kojim bi trebalo da se obučava na bojnopolju ljubavi, iako nije bio slika od čoveka u uobičajenom smislu reči. Samo njena slika o jednom čoveku. *Kakvog ga je često videla, on, takav, ovde stoji.*

I zato što ga je već znala, iako samo spolja, a on joj, istovremeno, bio potpuno stran, zato je ukočeno buljila u njega, i nepristojno, zasigurno ne zavodnički, niti bar devojački, nego je više budalasto

² ...on će se pojaviti jednog dana. Ovo je stih iz pesme Kola Portera *The Man I Love*. (Prim.prev.)

³ ...čovek koga volim...

⁴ ...i biće velik i jak...

⁵ I kada nam se putevi susretnu, daću sve od sebe da ga zadržim. Pogledaće me i osmehnuti mi se, a ja ću shvatiti. Neće proći mnogo i uzeće me za ruku i, iako zvuči smešno, znam da nećemo izgovoriti ni reč.

⁶ Izgrađićemo kućicu, samo za nas dvoje, iz koje nikada neću odlutati? I tako, pre svega ostalog, ja čekam na čoveka koga volim.

DVOJE

glupavo zevala u njega, izvodeći scenu tipa „blenem k'o tele u šarena vrata“, o ne, i nije uopšte prestajala s tim. Na kraju krajeva, to je sigurno trajalo samo nekoliko sekundi, ali unutrašnje vreme prolazi sasvim drugačije no spoljašnje, i kad ga je videla, jednostavno je stalo – vreme; i tako je stajalo tamo, kao što je on tamo stajao, nasred prostorije, možda tri metra udaljen od nje, sasvim miran, pravo naspram nje. On ne reče ništa, samo ju je gledao i dozvolio joj, mirno, da ga posmatra, kao što je i ona njemu dozvolila.

TO JE BIO NJIHOV PRVI SUSRET.

Bio je to prst sudbine i oni su ga prihvatili.

Šta im je drugo preostalo?

Čovek se ne može boriti protiv sopstvene sudbine. Ili može? Naravno, može, nekako. Ali protiv ljubavne sudbine ne, ne može se čovek boriti, ne. Čovek to uopšte ni ne želi. Ili želi? Ne. Ne, ne, ne. Ili da? Ne. Tome čovek kaže da, želim, ja želim, da, želim.

Ali gde sudbina udari, tu trava ne niče. *Ako si takva kao tvoj osmeh, želim ponovo da te vidim, želim s tobom svašta da radim, čak s tobom i da propadnem, čak s tobom i da propadnem.*

„Ti si tu stajao, kao vizija“, ispričala mu je kasnije. „Kad sam ušla, ‚O-Paradiz‘ je bio potpuno prazan i sasvim tih, dobro – relativno tih, u tom trenu nije išla nikakva muzika; i kad sam stajala za šankom i naručila beli špricer, i samo slučajno pogledala ustranu, ti si tu stajao i ukočeno gledao u mene, kao neki planinski duh.“

„Kao duh iz snova“, ispravio ju je.

„I tad nisam znala šta da radim“, kazala je.

„Ali prvo si i ti mene ukočeno gledala“, rekao je, „i nikad neću zaboraviti kako si u mene tamo gledala. Tako, nekako preplašeno.“

„Ali ti si isto tako preplašeno buljio.“

„Pa da, jer ti... jer ti tako... Ah.“

SENTA JE CELO POPODNE u galeriji provela s autobiografijom Lu Andreas-Salome, „Moj život“, i od toga postajala sve konfuznija – od tog beskonačno treperavog stila koji nikad ne dođe do presudne tačke, od te gomile nejasnog, od tog stilski čistog izraza pretenciozno dragocene žene. Najomraženija vrsta žena, sramota za ceo ženski rod, mislila je, ali to je bila samo ljubomora, jer je Niče tu ženu voleo a ona mu nije uzvratila ljubav. Uvek takve žene vole takvi muškarci. A da je Niče voleo nju, Sentu, onda bi ponešto drugačije išlo, verovatno čak i u istoriji filozofije. U najmanju ruku, ona bi mu, naravno, uzvratila ljubav, odnosno, bar pokušala da ga ne uništi. Na fotografijama objavljenim u knjizi videla je kako se muž Lu Andreas-Salome, u roku od četiri godine, od čoveka s krasnim očima, orijentalno lepog kao princ, kakav je bio na vereničkim slikama, pretvorio u omršavelu depresivnu olupinu s podočnjacima i ošedelom bradom. Na jednoj strani knjige taj čarobno lep muškarac, a kad okreneš, na poslednjoj, ruina koja se gotovo ne dá prepoznati! Zašto li samo vole takvi muškarci, uvek, takve žene, pitala se, kad one očigledno ništa drugo ne rade nego ih, najdirektnije, potpuno unište?

Mrzela je tu knjigu od prvog pasusa, jer je već on bio kao udarac gumenim čekićem u čelo *Naš prvi doživljaj je, što je vredno pažnje, nestanak. Upravo smo bili sve, nepodeljeni, neodeljiva od nas bila je bilo koja vrsta bitka – tu bejasmu prisiljeni da budemo rođeni, postasmo preostali delić toga, koji ubuduće mora težiti da izbegne dalja reduciranja, da se suprotstavi protivničkom svetu, koji se sve više izdiže pred njim, u koji je upao iz svoje samodovoljnosti, kao u neku – isprva otimačku – prazninu*, a ipak je nije mogla ispustiti iz ruku, nego je stranu po stranu, dalje gutala pri čemu ju je sve više obuzimala mučnina. Onda je došla priča s Rilkeom. Tu je bila najmanje konkretna. Šta li su oni zapravo imali zajedno?, pitala se; to znači, pitala se da li je u tom odnosu, uopšte, ikada došlo do poslednjeg čina, ili su samo tako zajedno okolišali, slaveći svoju ljubav u beskonačnim razgovorima o vezi. I da je taj morao još i da se zove Rajner! Stoga, možda, nije mogla da prestane s čitanjem, jer je i sama bila ispunjena tim imenom. Pri svim prizivanjima Rajnera, nadala se jednom odgovoru od njega i stoga što nije dolazio, bilo joj je sve lošije od knjige i uskoro se osećala kao da je u sebe utrpala tri kilograma čipsa; dakle, kao da se sasvim prejela, ali ne